

BEOOGDE LEERDOELEN EN EINDTERMEN

DE JONGEN DIE HET LIET REGENEN

BRIAN CONAGHAN

NEDERLANDS

Deze lesbrief is in het bijzonder geschikt voor leerlingen van de tweede graad (jaren 3 en 4) van het secundair onderwijs.
Bron: <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundair-onderwijs/tweede-graad/index.htm>

1. Luisteren (koppeling spreken/gesprekken voeren)

5	De leerlingen kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de luistertaken: • hun luisterdoel(en) bepalen;• het (de) tekstdoel(en) vaststellen;• hun voorkennis inzetten;• onderwerp en hoofdgedachte(n) identificeren;• gericht informatie selecteren en ordenen;• inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen;• het taalgebruik van de spreker inschatten;• aandacht tonen voor het non-verbale gedrag van de gesprekspartner/spreker.
6	De leerlingen kunnen een luisterstrategie kiezen naargelang van luisterdoel(en) en tekstsoort en ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief).
7	De leerlingen zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om: • te luisteren;• een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen;• een ander te laten uitspreken;• te reflecteren op hun eigen luisterhouding;• het beluisterde te toetsen aan eigen kennis en inzichten.

2. Spreken/gesprekken voeren (koppeling luisteren)

9	De leerlingen kunnen op structurerend niveau: • aan een bekende volwassene vragen stellen en antwoorden formuleren m.b.t. leerstofonderdelen in schoolvakken;• ten aanzien van een bekende volwassene: - de informatie presenteren die ze in het kader van een bepaalde opdracht hebben verzameld;- gevoelens uitdrukken, persoonlijke ervaringen en interesses presenteren.
11	De leerlingen kunnen op beoordelend niveau voor bekende leeftijdgenoten hun standpunten/meningen of hun oplossingswijzen voor problemen in een gedachtewisseling uiteenzetten en motiveren.
13	De leerlingen kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de spreektaken: • hun spreek- en gespreksdoel(en) bepalen;• naargelang van hun spreek-, gespreksdoel(en) en publiek: - gericht informatie selecteren en in een duidelijke vorm verwoorden;- bijkomende info vragen;- hun taalgebruik aanpassen;- inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen en verwoorden;- visuele informatie gebruiken, non-verbaal gedrag observeren en verwoorden.• gespreksconventies hanteren om gesprekken te beginnen, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten;• argumenten herkennen en aanbrengen;• adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartner(s).
14	De leerlingen zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om: • te spreken;• Algemeen Nederlands te spreken;• een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen spreek- en gespreksgedrag.

3. Lezen

15	De leerlingen kunnen op structurerend niveau tekstsoorten lezen bestemd voor onbekende leeftijdgenoten. Het betreft tekstsoorten zoals tijdschriftartikelen, recensies, gebruiksaanwijzingen, instructie- en studieteksten.
17	De leerlingen kunnen op beoordelend niveau tekstsoorten lezen bestemd voor onbekende leeftijdgenoten. Het betreft tekstsoorten zoals notities, informatieve teksten, inclusief informatiebronnen, zakelijke brieven, reclameteksten en advertenties, fictionele teksten (cf. literatuur).
18	De leerlingen kunnen op beoordelend niveau tekstsoorten lezen bestemd voor een onbekend publiek: informatieve teksten en informatiebronnen, zowel in gedrukte als elektronische vorm: van encyclopedische aard (zoals woordenboek, catalogus).
19	De leerlingen kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de leestaken: <ul style="list-style-type: none">• hun leesdoel(en) bepalen;• het (de) tekstdoel(en) vaststellen;• hun voorkennis inzetten;• functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen;• onderwerp en hoofdgedachte(n) aanduiden;• de structuur van een tekst in grote lijnen aanduiden;• inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen.
20	De leerlingen kunnen een leesstrategie kiezen naargelang van leesdoel en tekstsoort en ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief).
21	De leerlingen kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van: <ul style="list-style-type: none">• de context;• de voorkennis van taal en wereld;• de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen);• het woordenboek.
22	De leerlingen zijn bereid om: <ul style="list-style-type: none">• te lezen;• lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp;• de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen en te vergelijken met informatie uit andere bronnen;• hun persoonlijk oordeel over bepaalde teksten te formuleren.

4. Schrijven

23	De leerlingen kunnen op structurerend niveau tekstsoorten schrijven bestemd voor onbekende leeftijdgenoten. Het betreft tekstsoorten zoals instructies, affiches, uitnodigingen.
24	De leerlingen kunnen op structurerend niveau tekstsoorten schrijven bestemd voor een bekende volwassene. Het betreft tekstsoorten zoals agenda en planning, verslagen, notities tijdens een les, samenvattingen en schema's van studieteksten.
26	De leerlingen kunnen op beoordelend niveau tekstsoorten schrijven bestemd voor onbekende leeftijdgenoten. Het betreft tekstsoorten zoals lezersbrieven, recensies.
27	De leerlingen kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de schrijftaken: <ul style="list-style-type: none">• hun schrijfdoel(en) bepalen;• het publiek beschrijven;• hun voorkennis inzetten;• gericht informatie zoeken, ordenen en verwerken;• een logische tekstopbouw creëren met aandacht voor inhoudelijke en functionele relaties;• eigen tekst reviseren;• inhouds- en vormconventies van de taal verzorgen;• gebruikmaken van informatie- en communicatietechnologie.

28	De leerlingen kunnen een schrijfstrategie kiezen naargelang van schrijfdoel en tekstsoort en ze toepassen.
29	De leerlingen zijn binnen de gepaste situaties bereid om: <ul style="list-style-type: none"> • te schrijven; • schriftelijk informatie te verstrekken; • te reflecteren op hun eigen schrijfproces en op inhoud en vorm van hun schrijfproduct; • taal, indeling, spelling, handschrift en lay-out te verzorgen.

5. Literatuur

In de literatuur in de tweede graad gaat het om tekstervarend en tekstbestuderend lezen: leerlingen maken na en op basis van hun eerste leeservaringen kennis met een begrippenapparaat dat deel uitmaakt van de conventies van een gemeenschap, die vaak vorm krijgen in een stroming. Op die manier verstevigen en expliciteren zij hun leeservaring.

In de tweede graad leren de leerlingen hun leeservaringen verdiepen en verwoorden. Een geleidelijke inwijding in het literaire begrippenapparaat vormt de brug tussen tekstervaring en tekstbestudering. Hierbij kunnen we rekening houden met de heterogeniteit van de studierichtingen in de tweede graad.

De leerlingen kunnen op structurend niveau tekstsoorten schrijven bestemd voor onbekende leeftijdgenoten. Het betreft tekstsoorten zoals instructies, affiches, uitnodigingen.

30	De leerlingen kunnen vanuit een tekstervarende en tekstbestuderende manier van lezen: <ul style="list-style-type: none"> • verschillen aanwijzen in de benadering van de werkelijkheid in: <ul style="list-style-type: none"> - fictionele en zakelijke teksten; - verhaal, gedicht, toneeltekst; - twee stromingen. • de kenmerken herkennen van: <ul style="list-style-type: none"> - column, kortverhaal, (jeugd)roman, jeugdpoëzie; - strip, jeugdtheater, tv-drama, soap; • verhaalelementen herkennen en benoemen: personages, spanning, thema, tijd, ruimte, ik- en hijverteller; • de keuze van sommige verhaalelementen toelichten: personages, tijd, ruimte.
31	De leerlingen kunnen: <ul style="list-style-type: none"> • hun leeservaring verwoorden (inhoud van het werk weergeven, eigen mening weergeven); • hun tekstkeuze en leeservaring documenteren.
32	De leerlingen kunnen informatie over literatuur verzamelen en gebruiken. Zij maken hierbij kennis met het aanbod van informatiekkanalen zoals: bibliotheek, krant, tijdschrift, radio- en tv-programma's, multimedia.
33	De leerlingen kunnen bij deze activiteiten gebruikmaken van de gepaste leesstrategieën (cf. eindterm 20).
34	De leerlingen kunnen bij deze activiteiten gebruikmaken van het bijbehorende begrippenapparaat.
35	De leerlingen zijn bereid om: <ul style="list-style-type: none"> • literaire teksten te lezen; • over hun eigen literaire leeservaring te spreken en te schrijven.

6. Taalbeschouwing

Taalbeschouwing heeft in de eerste plaats een ondersteunende functie bij de ontwikkeling van taalvaardigheid: ze bevordert de taalvaardigheid via inzicht in allerlei taalverschijnselen en reflectie op eigen en anderzins taalgebruik. Bijvoorbeeld inzicht in taalvariatie, dit is inzicht met betrekking tot de wisselende vormen die het taalgebruik aanneemt volgens de situatie, het doel, het kanaal (mondeling, schriftelijk), de regionale of sociale groep waartoe de taalgebruikers behoren. Daarbij sluit kennis aan van begrippen als modaliteit, register, taalvariatie om de gebruiksregels inzichtelijker en meer toegesneden op de situationele normen en maatschappelijke conventies te hanteren.

Daarnaast dient taalbeschouwing ook een intellectueel-cognitief doel om de wereld, de taal en het taalgebruik, van de mens als individu en als lid van allerlei groepen te benaderen. In die zin draagt taalbeschouwing bij tot algemeen-culturele kennis. Het onderscheid tussen de conceptualiserende en de communicatieve functie van de taalverschijnselen zou vanzelf aan de orde moeten komen in de beschouwingsactiviteiten.

Taalbesef (*language awareness*) kan gelijkgeschakeld worden met taalgevoel en behandelt opvattingen en ideeën over taal die niet onder taalsysteem en taalgebruik vallen.

36 De leerlingen kunnen volgende verschijnselen in het taalgebruik herkennen, benoemen en het voorkomen ervan bespreken:

- verbanden tussen informatiedelen (tekstopbouw):
 - alinea en zin/uiting;
 - inleiding-midden-slot;
 - middel-doel;
 - oorzaak-gevolg;
 - voorwaarde-realisatie;
 - opsomming en classificatie.
- betekenis van informatie (tekstopbouw):
 - feiten en meningen;
 - voor- en nadelen;
 - pro's en contra's;
 - overeenkomsten en verschillen.
- interactionele aspecten van de communicatie:
 - taalregister;
 - taalvariatie: conventie en afwijking;
 - modaliteit;
 - gevoelswaarde;
 - figuurlijk taalgebruik.
- woordleer:
 - afleiding;
 - samenstelling;
 - leenwoord.

37 De leerlingen kunnen van de volgende verschijnselen het (taal)systeem beschrijven:

- woordleer: afleiding, samenstelling, leenwoord, bastaardwoord.

38 De leerlingen kennen de verschillende strategieën om aan onbekende woorden betekenis te geven. Het gaat om het gebruiken van:

- de context;
- de voorkennis van taal en wereld;
- de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen);
- het woordenboek.

39	De leerlingen kunnen tijdens hun taalbeschouwingsactiviteiten de concepten identificeren en de bijbehorende termen gebruiken.
40	De leerlingen kunnen hun eigen taaltaken bijsturen door middel van herkenning, benoeming en bespreking van taalverschijnselen.
41	De leerlingen zijn bereid om over hun eigen taalgebruik en het taalsysteem na te denken.

LEVENSBESCHOUWELIJKE VAKKEN

- Openstaan voor en omgaan met andersheid, verschil en conflict.
- Durven zoeken naar de eigen identiteit en ervoor opkomen. Vrij en zelfstandig leren denken en handelen om te komen tot een zo groot mogelijke persoonlijke autonomie.

Toelichting: Om zich optimaal te ontwikkelen, moeten leerlingen beschikken over een realistisch zelfconcept. Dit wil zeggen dat ze inzicht krijgen in de eigen mogelijkheden en beperktheden, een eigen waardenkader opbouwen en de kans krijgen om hun eigen levensdoelen vorm te geven. Stimulering van een realistisch zelfconcept laat leerlingen toe om geleidelijk een toekomstperspectief te verwerven. Een goed realistisch zelfconcept is ook onontbeerlijk voor een optimale cognitieve, dynamisch-affectieve, sociale en harmonische ontwikkeling.

- Leren samenleven. In de school wordt een basis gelegd om interpersoonlijke, familiale en maatschappelijke relaties op te bouwen en te onderhouden. Daarvoor volstaat het niet de anderen te leren kennen. De ontwikkeling van sociale vaardigheden is daartoe noodzakelijk.

Jongeren worden in de eigen omgeving meer en meer geconfronteerd met gevarieerde culturen. Om op een aangepaste manier in deze multiculturele samenleving te functioneren worden attitudes als een correcte omgang met anderen, respect voor elkaars cultuur, met eigen symbolen, waarden en cultuurintuïties, als essentieel gezien. Daarnaast zijn communicatieve vaardigheden zoals omgaan met conflicten en kennis van de eigen cultuur en andere culturen belangrijk. Die kennis en vaardigheden richten zich niet louter op het herkennen van en omgaan met verschillen, maar vooral op het besef van talrijke overeenkomsten.

De schoolcultuur speelt een belangrijke ondersteunende rol bij de ontwikkeling van de sociale en interculturele vaardigheden van de leerlingen.

- De dialoog met anderen aangaan in vrijheid en met respect voor alle medemensen.
- De waarden gelijkwaardigheid, verdraagzaamheid en solidariteit hoog in het vaandel dragen.
- Moreel denken: ingaan tegen onverschilligheid en betrokkenheid leren ontwikkelen.
- De waarde inzien van het humaniseren van de samenleving, in een poging een humane wereld op te bouwen.
- Verantwoordelijkheid opnemen tegenover de huidige en de toekomstige generaties.

VAKOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN

- *Communicatief vermogen*: belangrijke elementen van communicatief handelen in de praktijk brengen
- *Creativiteit*: originele ideeën en oplossingen kunnen ontwikkelen en uitvoeren
- *Empathie*: rekening houden met de situatie, opvattingen en emoties van anderen
- *Exploreren*: leerkanalen in diverse situaties benutten
- *Kritisch denken*: gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie kunnen stellen a.d.h.v. relevante criteria; onderwerpen kunnen benaderen vanuit verschillende invalshoeken
- *Mediawijsheid*: alert omgaan met media
- *Open en constructieve houding*: rekening houden met ontwikkelingen bij zichzelf en bij anderen, in samenleving en wereld
- *Respect*: zich respectvol gedragen
- *Samenwerken*: actief bijdragen tot het realiseren van gemeenschappelijke doelen
- *Verantwoordelijkheid*: verantwoordelijkheid opnemen voor het eigen handelen, in relaties met anderen en in de samenleving
- *Zelfredzaamheid*: gebruikmaken van de gepaste kanalen om vragen, problemen, ideeën of meningen kenbaar te maken

Deze vaardigheden situeren zich op het vlak van volgende contexten:

Mentale gezondheid

- Aangepast omgaan met vreugde, verdriet, angst, boosheid, verlies en rouw
- Zich weerbaar opstellen
- Beeld, muziek, beweging, drama of media gebruiken om zichzelf uit te drukken

Sociorelationele ontwikkeling

- Doorprikken van vooroordelen, stereotypering, on gepaste beïnvloeding en machtsmisbruik
- Zoeken naar constructieve oplossingen voor conflicten

Socioculturele samenleving

- De dynamiek in leef- en omgangsgewoonten, opinies, waarden en normen beschrijven in eigen en andere sociale en culturele groepen
- Constructief omgaan met verschillen tussen mensen en levensopvattingen
- Lessen trekken uit historische en actuele voorbeelden van onverdraagzaamheid
- Voorbeelden geven van de potentieel constructieve en destructieve rol van conflicten